

PROFESORUL ALEXANDRU GAFTON ȘI SPIRITUL ȘCOLII FILOLOGICE IEȘENE

*Prof. univ. dr. Gheorghe Chivu,
Universitatea din București,
Cercetător științific principal la Institutul de Istorie și
Teorie Literară „George Călinescu” al Academiei Române
Membru corespondent al Academiei Române
gheorghe.chivu@gmail.com*

Profesorul Alexandru Gafton este descendent și foarte bun continuator al școlii filologice ieșene, în care cercetarea lingvistică și investigația filologică se luminează reciproc, istoriei limbii fiindu-i alăturate, în buna tradiție a lui Alexandru Philippide și, desigur, a lui Bogdan Petriceicu Hasdeu, știința investigării textelor vechi, dublată de cunoștințe solide de lingvistică generală și de filosofie a limbajului.

Îndrumat, la începutul carierei universitare și în primele sale cercetări, de lingvistică diacronică și de filologie românească, de către cunoscutul profesor Vasile Arvinte, Alexandru Gafton a debutat cu un foarte bun studiu asupra *Hipercorectitudinii* (tipărit la Iași, în anul 2000). Prilej de evaluare a coeziunii sistemului limbii și a puterii de influență a normei, cartea evidențiază o aplecare timpurie a autorului către interpretarea inovatoare a faptelor de limbă înregistrate în textele vechi.

Asupra acestor texte, a căror cercetare a fost și rămîne o piatră de încercare pentru orice filolog autentic, s-a oprit constant și Alexandru Gafton.

Deprinzînd tainele investigației filologice sub îndrumarea mentorului său, profesorul Alexandru Gafton a studiat și a editat *Codicele Bratul*, cel mai vechi miscelaneu românesc cunoscut,

atenția sa fiind centrată (în volumul tipărit în anul 2003) asupra copiei manuscrise a *Apostolului*, pe care a transcris-o, alăturat reproducând, pentru prima dată, și părțile corespunzătoare din *Praxiul* coresian.

A lucrat apoi într-o echipă din care au făcut parte, alături de profesorul Vasile Arvinte, un istoric de primă mână, profesorul Ioan Caproșu, și un filolog de excepție, regretatul Neculai Ursu, fără de care investigația vechilor noastre scrieri literare ar fi fost mult mai săracă, pentru a reedita și studia din perspective multiple, două monumente ale scrisului nostru vechi, *Biblia de la București* (tipărită, în două volume, în anii 2001 și 2002) și *Palia de la Orăștie* (primul volum, consacrat editării textului tipăriturii din 1582, apărând în anul 2005).

Preocupat de cercetarea filologică, respectiv de editarea unor texte reprezentative pentru scrisul vechi românesc, Alexandru Gafton nu a putut, nu a vrut să ignore evoluția normelor exprimării literare românești. Depășind însă preocupările curente ale unui istoric al scrisului nostru vechi, profesorul a fost constant atras de investigarea efectelor avute de tehnicile de traducere utilizate în perioada veche a culturii românești asupra formei textelor cunoscute.

Astfel, cercetarea limbii *Apostolului* transcris din manuscrisul *Bratul* în comparație cu *Apostolul* coresian, cu textul cuprins în manuscrisul numit *Codicele Voronețean* și cu așa-numitul *Apostolul Iorga* i-a prilejuit lui Alexandru Gafton o analiză de tip diacronic a normelor românei literare, în încercarea de a evidenția, pornind de la variațiile de ordin diatopic, cauzele diferențelor existente între texte. Analiza a stat la baza volumului intitulat *Evoluția limbii române prin traduceri biblice din secolul al XVI-lea* (apărut în anul 2001). Studiind apoi, în cartea intitulată *După Luther. Edificarea normei literare românești prin traduceri biblice* (apărută în anul 2005), relația dintre textul *Paliei de la Orăștie* (1582) și originalele acesteia, Alexandru Gafton a conturat atitudinea traducătorilor față de textul religios și a încercat să identifice

impactul avut de tipul de traducere adoptat asupra evoluției aspectului literar al vechii noastre limbi de cultură. Iar contribuția traducerii textului biblic la constituirea vechilor norme literare a format subiectul volumului *De la traducere la norma literară* (tipărit în anul 2012).

Istoric al limbii române și filolog cu largă deschidere, profesorul Alexandru Gafton a vrut să ofere și altora posibilitatea de a descoperi tainele și frumusețea filologiei, înțeleasă în sensul larg, cuprinzător și nobil totodată al acestei discipline.

A făcut-o prin lucrările abia menționate, dar a adăugat edițiilor și studiilor consacrate textelor noastre vechi câteva traduceri ale unor lucrări care l-au interesat direct, ca sursă de idei și mijloc de lărgire a orizontului științific. Menționăm doar trei titluri, Henry Fairfield Osborn, *De la greci la Darwin*, 2014; Arsène Darmsteter, *Viața cuvintelor studiată în semnificațiile lor*, 2015 și James Mark Baldwin, *Darwin și științele umaniste*, 2015, în colaborare, a căror versiune românească este lămuritoare pentru orientarea recentă a profesorului astăzi omagiat către filosofia cercetării științifice.

Profesorul Alexandru Gafton a militat totodată pentru unirea eforturilor, niciodată suficiente, ale specialiștilor, din păcate din ce în ce mai puțin numeroși, care s-au lăsat atrași de tainele culturii noastre vechi. O cultură care poate fi adecvat studiată și corect înțeleasă, în complexitatea ei, doar corelînd, din perspective de analiză complementare, eforturile lingviștilor, filologilor și teologilor de diverse confesiuni. Rezultatul, cu totul notabil, l-a constituit organizarea Conferinței Naționale „Text și discurs religios”, reuniune științifică anuală ajunsă în acest an la a IX-a ediție.

Iar interesul său pentru lingvistica diacronică a dat naștere publicației online *Diacronia*, singulară în spațiul nostru științific.

Sunt considerațiile formulate în rîndurile precedente dovezi ale unei activități prestigioase, desfășurate de către un profesor și cercetător ce merită fără rezerve omagiat.

Școala filologică ieșeană continuă să aibă, pe linia deschisă de Alexandru Philippide și în spiritul integrator al lingvisticii cu filologia, personalități didactice și științifice de prim rang. Probează și întărește această constatare profesorul Alexandru Gafton.